

پسینه یاد سیرجون و قدیماش

فاطمه شهسواری

گزارش

خانه هستند و اطراف حیاط سه اتاق یکی نشیمن، یکی صندوقخانه و دیگری اتاقی برای وسایل حمام که دیوارش از سیمان سیاه هست و تعدادی قفسه که از حمام کُتوی سیرجان الهام گرفته اند. در این میان آنچه دلربایی می‌کند مطبخ است با تنورهایی از جنس گِل، دیگ، کِمُو و جوقن. بازسازی بخشی از خانه مهری موید محسنی که تا به امروز مورد توجه بسیاری از مسولان و فرهنگ دوستان قرار گرفته.

خودش می‌گوید: خانه‌های قدیمی سیرجان دور تا دورشان اتاق بود. یک قسمت که سایه می‌گرفت دست تابستونی خانه بود که بادگیر را هم همانجا می‌ساختند. قسمت دیگر که آفتابگیر بود دست زمستانی خانه. شومینه داشت و اتاق چوب پوش که سقفش از چوب بود اغلب آنجا ساخته می‌شد. امکان نداشت در یک خانه قدیمی سرویس بهداشتی و یا حتی آشپزخانه داخل ساختمان باشد و این را به لحاظ بهداشتی بد می‌دانستند. سیمان و آهن نبود. گچ و خشت و آجر هم متناسب با فصل پیش می‌رفت و نه زمستان را و طاقت فرسا می‌کرد و نه تابستان را به شدت گرم. ساختمان‌ها از سطح زمین بالاتر بودند و اغلب دو در و سه در بودند که هوا را در تابستان خنک می‌کرد.

به نقل از او ساختمونی بود آخر خیابون انقلاب با یک در چوبی سبز و سر دری بسیار زیبا و دوتا سکو که جزو زیباترین و وسیع ترین خانه باغ‌های سیرجان بود. همان خانه ای که رضا شاه در سفر کوتاهش به سیرجان در آن اقامت داشت و از طریق یک در به خانه صدر زاده وصل می‌شد که بتواند از دو خانه استفاده کند. متأسفانه این خانه به دلیل طرح تعریض خیابان، بی رحمانه از بین رفت. به نظر موید محسنی این خانه اگر سر پا مانده بود ما هم مثل دیگر شهرهای تاریخی جایی برای عرض اندام داشتیم. خاطره ای دیگر از این نابودی‌های بی رحمانه که همیشه در ذهن موید محسنی هست؛ تخریب ساختمان قدیمی شهرداری ست.

ساختمانی که در سال ۱۳۱۳ توسط مرحوم جابری ساخته شده بود و شبانه توسط شهردار وقت فرو ریخت. یادش هست آن روز وقتی برای انجام کاری به دبیرستان زینب می‌رفته با دیدن آن صحنه کنار درخت ایستاده و با صدای بلند گریه کرده: «من آدمی نبودم که به راحتی اشکم سرا زیر شود اما این صحنه واقعا اسف بار بود.»

سُنْجُو بُنْجُو (تحقیق) در معماری، آداب و رسوم و سنت‌های قدیمی سیرجان خصلت بارز مهری موید محسنی ست که او را به چهره ای ماندگار در سیرجان تبدیل کرده است. بانویی که در گفت و گو، لهجه و گویش سیرجانی را به زیبایی رعایت می‌کند و اصطلاح چُم و آله خاتمه حرفهایش است؛ وقتی برای چرای خیلی از کارهای اشتباه پاسخ نمی‌یابد.

متولد چله گرمای سال ۲۹ شمسی است و دومین فرزند یک خانواده اصیل و سنتی. می‌گوید از قدیم عاشق قدیم‌ها بوده و از همان کودکی کنجکاوانه همه کُت و سُم‌های خانه را برای اینکه سر در بیاورد چی کجاست و چرا، زیر و رو می‌کرده.

او وقتی از قدیم حرف می‌زند برای هر خاطره ای که تعریف می‌کند با حفظه ای دقیق تاریخ می‌آورد و می‌تواند ساعت‌ها رسوم و باورها و معماری ساختمان‌ها را «ئی رو نُور و» بکند و البته دلش بسوزد برای خانه باغ‌های زیبایی که بنا بدلائیل مختلف همچون نادیده انگاری مسولان و کم کاری وراث تخریب شده اند و حالا سیرجانی‌ها مجبورند برای دیدن سقف‌های گنبدی، طاق و طاقچه و دیوارهای خشتی و آجری راهی یزد و کرمان و کاشان و... شوند. مهری موید محسنی برای تالیف دو کتاب فرهنگ عامیانه و گویش مردم سیرجان، عنوان مولف برتر کشور را دارد و چندی پیش با کتاب «اوسونه» دری جدید به سوی فرهنگ سیرجان باز کرد. او چند سالی هست که بخشی از خانه اش را برای دل خودش به سبک و سیاق معماری قدیم و خانه باغ‌های سنتی سیرجان در آورده است. مثل یک معمار زبردست به بناها ایده داده و آنها به زیبایی با آجر و خشت و گچ و کاه گل کاری کرده اند کارستان. ورودی خانه یک درب چوبی بزرگ، یک طاق بلند و دو سکو دارد. وارد که می‌شوی از یک دالانی آراسته به نمایی از طرح گلیم سیرجان (اثر هنرمند جوان مصطفی خدمتی) و وسایل عتیقه به سمت حیاط می‌روی.

وسط حیاط یک حوض با کاشی‌های فیروزه ای قرار دارد. یک تالار با ستون‌های بلند و سقف‌های گنبدی آجر کاری، گل سر سبد